

LAPS/105/2024, 24.10.2024

Lapsiasiavaltuutetun lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Viite: VN/13118/2024

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi luonnosta hallituksen esitykseksi yleissopimuksen näkökulmasta. Lausunto on annettu lausuntopalvelu.fi:ssä 24.10.2024.

Esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksellä esitetään hallituksen kehysriihen, budjettiriihen sekä ruotsinkielisen kielentarkastuksen edellyttämiä muutoksia 1.1.2025 voimaan tulevaan kotoutumislakiin. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen budjettiriihessä 3.9.2024 hyväksyttiin hallituksen esitys vuoden 2025 talousarvioksi, jossa esitetään momentille 32.50.30 (Valtion korvaukset kotoutumisen edistämistä) ministeriön esitykseen ja kehyspäätökseen 2025-2028 verrattuna ylimääräinen 58 miljoonan euron säästö. Budjettiriihen 3.9.2024 pöytäkirjamerkinnän mukaan *"Hallitus toimeenpanee valtion korvauksesta kotoutumisen edistämiseen kohdennetun säästön siten, että valtion korvausta lasketaan toteuttamalla norminpurkua kotouttamisen edistämisen laissa ja laskemalla tätä kautta valtion maksamaa laskennallisten korvausten tasoa"*. Kotoutumislain nojalla kunnille ja hyvinvointialueille lain 2 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetuista henkilöistä (esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavista ja heidän perheenjäsenistään sekä tilapäistä suojelua saavista, joilla on kotikunta) maksettavan laskennallisen korvauksen määrää vähennettäisiin vuoden 2025 alusta lukien. Korvauksen tasosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Laskennallisen korvauksen määrän vähentämistä ei voida toteuttaa ilman kotoutumislakiin tehtäviä muutoksia kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumisen edistämistä koskevien velvoitteiden vähentämiseksi. Kotoutumista kumottaisiin kunnan velvollisuus

laatia 13 §:n 3 momentin mukainen asiakirja kunnan kotoutumisohjelmasta, kunnan ja hyvinvointialueen velvollisuus laatia 15 §:n mukainen monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja 17 §:n mukainen monialainen kotoutumissuunnitelma sekä kunnan velvollisuus tarvittaessa laatia 21 §:n mukainen perheen kotoutumissuunnitelma. Tämän johdosta kyseiset määritelmät poistettaisiin myös useista kohdista lakia. Kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmää koskeva 48 § kumottaisiin. Lisäksi kunnan ja hyvinvointialueiden velvoitetta kotoutumisen edistämisen suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan muutettaisiin laissa. Budjettiriihen pöytäkirjamerkinnän mukaan norminpurku toteutetaan siten, ettei se heikennä kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita tai työllisyyttä edistäviä palveluita.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu on lausunut luonnoksesta hallituksen esitykseksi 6.8.2024¹ ja täydentää lausuntoaan seuraavasti.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle vuonna 2023 antamista loppupäätelmistä, joissa komitea on muun ohella suositellut, että Suomi ”välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin” sekä ”tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille, muun muassa parantamalla vammaisten lasten, turvapaikanhakijalasten ja laittomasti maassa oleskelevien lasten taloudellista tilannetta ja lisäämällä heille maksettavia sosiaaliturvaetuuksia”.² Komitea on edelleen vaatinut Suomea ”varmistamaan turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalasten oikeuksien kunnioittamisen kaikilta osin säätämällä lainsäädäntöä, jolla varmistetaan, että kaikilla turvapaikkaa hakevilla ja tilapäistä suojelua nauttivilla lapsilla, myös ilman huoltajaa maahan saapuneilla lapsilla, on mahdollisuus saada nopeasti kohtuuhintaisia ja hyvälaatuisia psykososiaalisia ja kotouttavia tukipalveluja sekä terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluja, mukaan lukien päivähoidtopalvelut”.³ Lapsiasiavaltuutettu toteaa, että varhaisessa vaiheessa saaduilla kohdennetuilla ja suunnitelmallisilla palveluilla voi olla merkittävä vaikutus siihen, millaisia palveluja henkilöt tarvitsevat jatkossa.

Lapsiasiavaltuutettu pitää myönteisenä, että esitysluonnokseen on lisätty lapsivaikutusten arviointia koskeva erillinen kappale, jossa on laajalti tunnistettu erilaisia palveluja, joihin esitetyt muutokset saattavat vaikuttaa. Koska tarkkaa tietoa kotoutumislakiin perustuvien lastenkennallisten korvausten kohdentamisesta kunnista ei ole saatavilla, perustuvat esitysluon-

noksen lapsivaikutusten arvioinnit olettamille. Esitettyjen arvioiden valossa esitysluonnoksen ehdotuksiin onkin vaikea ottaa kantaa, mutta lähtökohtaisesti lapsiasiavaltuutettu suhtautuu hyvin varauksellisesti sellaisiin muutoksiin, joilla heikennetään jo valmiiksi epäedullisessa asemassa olevien henkilöiden palveluja. Huomioiden YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomelle antamat suositukset sekä esitysluonnoksessakin mainitut hallitusohjelmakirjaukset lapsiasiavaltuutettu edellyttää, että mikäli esitysluonnos hyväksytään, laskennallisen korvauksen leikkaamisen vaikutuksia lasten kannalta olennaisiin palveluihin arvioidaan tulevina vuosina.

Lapsiasiavaltuutettu kehottaa tarkentamaan esitysluonnoksen tekstiä sen sivulla 15, jossa todetaan, että ”*sopimus velvoittaa asettamaan lapsen edun ensisijaiseksi*”. Yleissopimuksen 3 artiklassa käytetty ilmaisu ”ensisijaisesti huomioon” tarkoittaa, että lapsen etua ei saa tarkastella samalla tasolla kuin muita asiassa huomioitavia seikkoja.⁴ Lapsen edulla on siis harkinnassa korkeampaa painoarvoa, kuin muilla asiaan vaikuttavilla tekijöillä.⁵

Jyväskylässä 24.10.2024

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera
juristi

---

¹ Ks. Lapsiasiavaltuutetun [lausunto](#) työ- ja elinkeinoministeriölle esitysluonnoksesta laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta, LAPS/85/2024, 6.8.2024.

² YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomea koskevat loppupäätelmät (CRC/C/FIN/CO/5-6), kohta 35.

³ CRC/C/FIN/CO/5-6, kohta 39.

⁴ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta), CRC/C/GC/14, kohta 37.

⁵ CRC/C/GC/14, kohta 39.